

PROGRAMA

CURS PRÀCTIC D'ESPECIALITZACIÓ

**CURES AVANÇADES D'INFERMERIA EN LA PREVENCIÓ I EL TRACTAMENT
DE LES FERIDES CRÒNIQUES**

Any acadèmic 2016/17

**Responsable del curs:
Elvira Hernández Martínez-Esparza**

1. INTRODUCCIÓ

La cura de les ferides és, sense dubte, una de les accions més quotidianes en l'activitat desenvolupada pels professionals sanitaris en els diferents contextos assistencials (*Grupo Nacional para el Estudio y Asesoramiento en Úlceras por Presión y otras heridas crónicas. GNEAUPP*), en particular per les infermeres. Es consideren Ferides Cròniques (FC) aquelles ferides amb nul·la o escassa tendència a la cicatrització. Dins d'aquesta denominació es troben les Nafres Per Pressió (NPP), les Nafres d'Extremitats Inferiors i les Nafres de Peu Diabètic. Les Ferides cròniques suposen un repte per les infermeres assistencials degut a la seva complexitat i elevada prevalença.

A Espanya, les FC continuen sent un problema de primer ordre. La seva magnitud repercuteix en els pacients, els serveis de salut i la societat en general, fet que fa que hagin de ser considerades com un problema de salut pública. En aquest sentit, requereixen de tots els medis i recursos necessaris per poder tractar-les i curar-les.

La prevenció i l'abordatge integral dels pacients que ja presenten FC és complex. Segons Waterlow (1995), les nafres per pressió es poden prevenir en un 95% dels casos si s'apliquen les mesures adequades descrites a les Guiés de Pràctica Clínica (GPC). Les evidències mostren (Hernández, 2012) que, les FC de difícil cicatrització requereixen de teràpies avançades i la formació del personal d'infermeria és imprescindible per disminuir la seva incidència, per evitar les complicacions i fer un correcte abordatge de la ferida.

A pesar d'estar clares les recomanacions, a la pràctica assistencial s'objectiva una diversitat en l'abordatge de les persones amb FC, i aquesta variabilitat està influenciada en gran mesura per la formació rebuda pels professionals (Vanderwee et al., 2007).

Les infermeres que treballen a l'àmbit hospitalari, d'atenció primària i de centres sociosanitaris presenten dificultats per la correcta selecció del producte i per prestar cures avançades a les persones amb Ferides Cròniques.

Per una banda, l'elevada prevalença de FC a tots els àmbits assistencials (Pancorbo et al., 2014) i, per l'altra l'alta demanda de formació dels professionals d'infermeria al respecte, fa necessari donar resposta formativa a aquest col·lectiu en cures avançades per a la prevenció i tractament de les FC en centres sociosanitaris, atenció primària i hospitals, amb la finalitat de millorar la qualitat d'atenció al pacient amb FC i als cuidadors.

L'objectiu d'aquest curs és dotar a les infermeres de les competències necessàries per a la prevenció de les FC i per homogeneïtzar les estratègies de cures de les infermeres amb la pràctica basada en la millor evidència científica d'efectivitat clínica disponible en l'abordatge de les persones amb risc o amb FC.

2. OBJECTIUS

Objectius generals

Adquirir les competències necessàries per a un abordatge de qualitat i integral del pacient en risc o amb ferides cròniques, a nivell bàsic i avançat, basat en les millors evidències disponibles, d'una manera pràctica i adaptada a tots els àmbits assistencials.

3. COMPETÈNCIES

Competències específiques

- Adquirir coneixements específics de les ferides cròniques (FC) respecte a la fisiologia, etiopatologia, epidemiologia, prevenció i abordatge.
- Utilitzar els sistemes de valoració i detecció de les persones amb risc i adquirir les habilitats per aplicar les cures adequades i transmetre-les a l'entorn cuidador del malalt.
- Demostrar habilitats en l'aplicació de la cura local i l'abordatge integral del pacient amb FC, incloent les teràpies avançades per a FC de difícil cicatrització.
- Analitzar les responsabilitats professionals específiques de la infermera en l'àmbit de les ferides cròniques.
- Utilitzar l'evidència científica i implementar-la en el camp clínic de la infermeria a persones amb nafres o en risc.
- Dissenyar sistemes de cures dirigits a les persones amb FC.

Competències transversals

- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball i compartir objectius comuns.
- Desenvolupar habilitats d'aplicació del mètode científic en la pràctica assistencial i obtenir resultats eficients i de qualitat.
- Capacitar en la presa de decisions i execució del pla de cures amb criteris ètics.

4. ORGANITZACIÓ

S'imparteix en modalitat presencial sent l'assistència obligatòria tant a les classes teòriques com a les pràctiques.

El període lectiu és des del 25 d'abril al 29 de juny de 2017. Les classes s'imparteixen en català/castellà.

L'horari de les classes teoricopràctiques i tallers: 25, 27 d'abril, 5, 9, 11, 16, 18 i 23 de maig de 2017 de 9 a 13 h a l'aulari de l'EUI-Sant Pau.

El període pràctic establert és del 4 al 29 de juny de 2017, amb 18 hores per estudiant a unitats específiques de ferides i es planifica de manera individual tenint en compte les necessitats de l'estudiant sempre que sigui possible.

El curs té un total de 3 crèdits ECTS.

5. TÈCNIQUES DOCENTS

En el programa queda reflectida la metodologia emprada en cada mòdul.

- Classes magistrals
- Seminaris
- Tallers teòrics pràctics
- Treball en grup
- Treball individual
- Anàlisi de casos clínics
- Tutories
- Fitxes d'activitat i reflexió durant el període pràctic

6. AVALUACIÓ

La qualificació final s'obté a partir de la mitjana aritmètica de les notes obtingudes en la suma dels següents apartats:

1. Proves escrites:

1.1 Exercicis pràctics distribuïts al llarg dels cinc mòduls (50%):

- Lliurament dins del mòdul I i II (20%)
- Lliurament dins del mòdul III i IV (20%)
- Lliurament dins del mòdul V (10%)

1.2 Prova escrita global tipus test al final dels cinc mòduls (30%)

En les proves tipus test les respostes negatives resten segons la següent fórmula:

$$x = \text{encerts} - (\text{errors} / n - 1), \text{ sent } n \text{ el nombre d'opcions de resposta. de la nota final del curs.}$$

2. Lliurament d'un treball individual (10%):

3. Pràctica clínica (10%)

La qualificació del curs vindrà donada per la mitjana ponderada de les notes obtingudes en aquestes proves, a partir d'una puntuació mínima de 5 sobre 10 en cadascuna d'elles.

L'avaluació de la pràctica clínica representarà la superació del 100% del compliment de les activitats proposades. És imprescindible haver superat aquesta part per aprovar el curs.

La nota pràctica s'aconsegueix a partir de :

- Assistència al 100%.
- Avaluació de la infermera de referència en el lloc de pràctiques.

7. TITULACIÓ

Certificat d'aprofitament UAB. Curs d'especialització en Cures avançades d'infermeria en la prevenció i el tractament de les ferides cròniques.

Certificat EUI-Sant Pau amb la qualificació final.

Curs acreditat pel Grupo Nacional para el Estudio y Asesoramiento de Úlceras por Presión y Heridas Crónicas (GNEAUPP).

8. PROFESSORAT

Berenguer Pérez, Miriam

Diplomada en Infermeria. Doctora per la Universitat de Alacant. Professora de la Universitat d'Alacant. Experta en la cura de les nafres per pressió i Ferides Cròniques per la GNEAUPP. Ex-referent de nafres de Ferides a l'Àmbit Barcelona Ciutat i ex-infermera EAP Pare Claret.

Blasco García, Carmen

Diplomada en Infermeria. Infermera clínica de NPP i FC. Hospital Germans Trias i Pujol, Badalona. Membre del Comitè Director del GNEAUPP.

Forteza Gómez, Maribel

Diplomada en Infermeria. Infermera assessora en GC Smith & Nephew

Gaitán Enríquez, Jesús

Diplomat en Infermeria. Diplomat en Podologia. Coordinador Unitat Funcional del Peu Diabètic de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Hernández Martínez-Esparza, Elvira

Diplomada en Infermeria. Doctora per la Universitat de Alacant. Especialista en Infermeria Geriàtrica. Experta en la cura de les nafres per pressió i Ferides Cròniques per la GNEAUPP. Professora de l'Escola Universitària d'Infermeria de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Mundet Riera, Imma

Diplomada en Infermeria. Infermera als Equips d'Atenció Residencial (EAR) de Mutuam. Especialista en Infermeria Geriàtrica. Experta en la cura de les nafres per pressió i Ferides Cròniques per la GNEAUPP.

Pujalte Gil, Mª José

Diplomada en Infermeria. Infermera clínica del Parc Sanitari Pere Virgili. Experta en la cura de les nafres per pressió i Ferides Cròniques per la GNEAUPP.

Escudero Rodríguez, José Román

Metge. Director del Servei d'Angiologia, Cirurgia Vasculat i Endovascular de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Santesmases Masana, Rosalia

Diplomada en Infermeria. Doctoranda per la Universitat Internacional de Catalunya. Professora de l'Escola Universitària d'Infermeria de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Torres Corts, Ana M^a

Diplomada en Infermeria. Coordinadora del HADO-UFISS Hospital Dos de Maig. . Experta en la cura de les nafres per pressió i Ferides Cròniques per la GNEAUPP.

Verdú Soriano, José

Diplomat en Infermeria. Doctor per la Universitat de Alacant. Professor titular Universitat d'Alacant. Membre del Comitè Director del GNEAUPP. Expert en la cura de les nafres per pressió i Ferides Cròniques per la GNEAUPP. Coordinador CONUEI. Scientific Recorder EWMA.

9. CONTINGUTS

Mòdul I: Valoració integral del pacient amb ferides cròniques

En aquest mòdul l'estudiant adquirirà coneixements sobre la fisiologia, etiopatologia, epidemiologia i conseqüències de les Ferides cròniques (FC) i adquirirà les competències per fer una valoració integral del pacient i per adoptar les correctes cures preventives de la pell, incloent al cuidador. Per una banda, serà capaç de detectar el risc de patir una FC, aprendrà a fer una correcta valoració del risc de NPP utilitzant les escales de Valoració de Risc (EVRUPP) i resta de valoracions. I per altre, una vegada estigui present la FC, serà capaç de diferenciar l'etiologia de la lesió i fer una correcta classificació de la seva categoria, així com portar a terme una valoració completa del malalt a nivell bio-psico-social, una valoració del seu entorn i una valoració de la nafra amb el seu registre i monitorització. Aquest mòdul inclou un Taller pràctic de descripció i registre de les FC i de filiació etiològica de les FC i lesions relacionades amb la dependència.

Mòdul II: Abordatge integral del pacient amb nafres per pressió

En aquest mòdul s'aprofundeix en el abordatge integral del pacient amb Nafres per Pressió (NPP). L'estudiant comprendrà les mesures de prevenció a utilitzar i com transmetre-les als cuidadors principals, incloent les mesures pel maneig de la pressió: Superfícies especials pel maneig de la pressió (SEMPs) i resta de cures i les cures generals. Aprofundirà en l'abordatge nutricional i del dolor i dels aspectes psicològics. També serà capaç de decidir les cures pal·liatives a aplicar amb una persona amb NPP. Tot basat a les GPC y els documents tècnics i de posicionament del "Grupo Nacional para el Estudio y Asesoramiento en Úlceras por Presión y Heridas Crónicas" (GNEAUPP). Aquest mòdul inclou un Taller pràctic d'abordatge sistèmic de NPP i categorització mitjançant casos pràctics.

Mòdul III: Cura local de les ferides cròniques I: neteja, desbridament i maneig de la càrrega bacteriana

Aquest mòdul aporta els coneixements necessaris per realitzar una correcta cura local de les FC i de difícil cicatrització. L'estudiant coneixerà els conceptes generals sobre la Cura en Ambient Humit (CAH), preparació del llit de la ferida (PLH) i concepte TIME. Aprendrà la classificació dels diferents productes de cura, les seves propietats i les indicacions, coneixerà les fonts d'informació i a on trobar informació actualitzada sobre aquest tema. Adquirirà les habilitats per fer una correcta neteja de les FC, amb el producte adequat a cada moment de la cicatrització i a cada tipus de FC. Coneixerà i sabrà aplicar les diferents tècniques de desbridament de les FC i de difícil cicatrització. Per altra banda, obtindrà un ampli coneixement, basat en l'evidència científica, sobre el diagnòstic de la infecció, tècniques de recollida de cultius i abordatge de la càrrega bacteriana a nivell tòpic. Inclou 2 tallers pràctics. Un sobre productes, aspectes pràctiques de la cura i cures específiques adaptades a cada tipus de teixit, pacient i àmbit assistencial. I un d'abordatge i retirada del biofilm i desbridament de forma pràctica.

Mòdul IV: Cura local de les ferides cròniques II: elecció del producte de cura i cures avançades

En aquest mòdul l'estudiant adquirirà els coneixements i habilitats per realitzar una cura local de les FC i de difícil cicatrització.. Serà capaç de triar el producte adequat pel maneig de l'exsudat, les cures de la pell perilesional i coneixerà i sabrà utilitzar les possibles combinacions dels productes de cura. Amb un Taller pràctic s'abordaran les cures específiques per l'aplicació dels productes i, mitjançant casos pràctics, s'aplicaren els coneixements adquirits. En aquest mòdul s'abordarà àmpliament la Teràpia de Pressió Negativa (TPN) per l'abordatge

de les FC de difícil cicatrització, aclarint les seves indicacions, complicacions i maneig pràctic. També altres teràpies avançades, como el desbridament biològic (teràpia larval), teràpies biofísiques, biològiques i factors de creixement. Per últim s'introduirà el tema de la tecnologia de la informació i comunicació (TIC) i les FC. Inclou un Taller pràctic sobre les tècniques d'utilització de la TPN i la seva aplicació i altre Taller pràctic de casos clínics per la combinació de teràpies i productes.

Mòdul V: Abordatge integral del pacient amb nafres d'extremitats inferiors: vasculars i diabètiques

Aquest mòdul aporta els coneixements necessaris per poder realitzar un abordatge correcte del pacient amb ferides de les extremitats inferiors (FEII), incloent les nafres vasculars, venoses i arterials, i el peu diabètic ulcerat. L'estudiant aprendrà la classificació i la categorització de les FEII, la valoració del pacient amb ferida en EII. Adquirirà la destresa per la utilització i interpretació del Doppler amb un Taller pràctic. S'abordaren les mesures de prevenció: higiènic-dietètiques, sistemes de compressió: tipus i aplicació de les mitges compressives i les cures de la pell perilesional. Inclou un Taller pràctic sobre la teràpia compressiva i els seus tipus. L'estudiant serà capaç de realitzar l'abordatge de cada tipus de FEII, així com les seves possibles complicacions i criteris de derivació. Inclou un tercer taller sobre valoració del peu diabètic i aplicació de descarregues.

Mòdul VI: Pràctiques clíniques

Aquest mòdul permet a l'estudiant posar en pràctica els coneixements, actituds i habilitats sobre l'abordatge d'infermeria en la prevenció i el tractament de les ferides cròniques.

Es faran rotacions per consultes clíniques específiques de les cures de FC i/o en Hospital i Centres Sociosanitaris. L'estudiant podrà fer un seguiment de casos reals i del seu abordatge infermer.

10. BIBLIOGRAFIA

Es proporcionarà a l'estudiant a l'inici de cada mòdul, basant-se en les directrius del GNEAUPP (Grupo Nacional para el Estudio y Asesoramiento en Úlceras por Presión y otras heridas crónicas), disponible al següent enllaç: [WEB GNEAUPP](#)